

ПРИНЦИПИ КЛАСИФІКАЦІЇ В ПАРАЛІМПІЙСЬКОМУ СПОРТІ

Розторгуй М.С., Передерій А.В., Бріскін Ю.А.
Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Метою роботи є визначення основних принципів, що регламентують паролімпійську класифікацію, яка покликана забезпечити спортсменам рівні можливості у досягненні спортивного результату. Класифікаційні системи в деяких видах спорту потребують суттєвого вдосконалення. Для стандартизації класифікаційних підходів в різних видах спорту було визначено основні принципи, які регламентують процедуру класифікації.

Ключові слова: паролімпійський спорт, класифікація, принципи.

Аннотация. Розторгуй М.С., Передерий А.В., Брискин Ю.А. Принципы классификации в паралимпийском спорте. Целью работы является определение основных принципов, регламентирующих паралимпийскую классификацию, целью которой является обеспечение равных возможностей спортсменам в достижении спортивного результата. Классификационные системы в некоторых видах спорта нуждаются в существенном совершенствовании. Для стандартизации классификационных подходов в разных видах спорта были определены основные принципы, которые регламентируют процедуру классификации.

Ключевые слова: паралимпийский спорт, классификация, принципы.

Annotation. Roztorgui M.S., Perederiy A.V., Briskin Y. A. Principles of classification in paralympic sport. The aim of the work is the determination of basic principles which regulate paralympic classification, what called to provide sportsmen equal possibilities in achievement of sporting result. The classification systems in some events need perfection. Were determined basic principles which regulate procedure of classification for standardization of classification approaches in the different events.

Keywords: paralympics sport, classification, principles.

Вступ.

Паралімпійський спорт, що почав формуватися в другій половині ХХ століття, розглядався його фундаторами як один з найкращих засобів реабілітації. Закономірним результатом розвитку паролімпійського спорту, як складової соціального явища „спорт”, є зсув пріоритетів від реабілітаційних до суто спортивних. Сьогодні він набув ознак спорту вищих досягнень і є важливою частиною олімпійського руху. Основним завданням сучасного паролімпійського спорту є досягнення високого спортивного результату. Відомо, що в паролімпійському спорті результат залежить не тільки від здібностей спортсмена, професіоналізму тренера, матеріально-технічного забезпечення тощо, а й значною мірою, від збережених рухових можливостей інваліда [2]. Визначення рухових можливостей спортсменів здійснюється в процесі класифікації – процедури, метою якої є формування рівноцінних стартових груп спортсменів для проведення змагань [5]. У своєму розвитку паролімпійська класифікація пройшла дві стадії: стадію нозологічної (загальної) класифікації і стадію функціональної класифікації. Загальна класифікація включає розподіл за нозологіями: спортсмени з вадами зору, спортсмени з церебральним паралічем, з ампутаціями, з пошкодженнями спинного мозку і з іншими пошкодженнями опорно-рухового апарату. Функціональна класифікація визначає ступінь збережених рухових можливостей спортсмена. Функціональна класифікація є специфічною для кожного виду спорту і клас спортсмена повинен змінюватися в залежності від функціональних змін, які відбулися в організмі під впливом фізичного навантаження [4]. Класифікація покликана забезпечити спортсменам рівні можливості у досягненні спортивного результату. Вид спорту ставить свої вимоги до функціональних та рухових можливостей спортсмена-інваліда і до процедури класифікації.

Аналіз класифікаційних систем в деяких видах спорту, свідчить про порушення основного принципу паролімпійської класифікації - забезпечення спортсменам рівних можливостей у досягненні спортивного результату. Зокрема, при порівняльному аналізі результатів змагальної діяльності спортсменів-інвалідів в пауерліфтингу було виявлено наявність суттєвих відмінностей у спортсменів однієї стартової групи. [5]

Виходячи з цього, вважається доцільним узагальнити наявні в науково-методичній літературі відомості стосовно паролімпійської класифікації і, на цій основі визначити основні принципи, яким повинна відповідати класифікація в паролімпійському спорті, що, в свою чергу, дасть можливість стандартизувати класифікаційні підходи в різних видах спорту та для спортсменів різних нозологічних груп.

Робота виконана за планом НДР Львівського державного університету фізичної культури

Формулювання цілей роботи

Метою даного дослідження є визначення основних принципів, що регламентують паролімпійську класифікацію.

Робота побудована на використанні методів дослідження теоретичного рівня, зокрема, теоретичного аналізу і узагальнення даних науково-методичної літератури та всесвітньої інформаційної мережі Інтернет, документальних матеріалів та методів математичної статистики.

Результати дослідження:

Сучасне уявлення щодо процесу класифікації в паролімпійському спорті полягає у виділенні двох самостійних видів: загальної і функціональної класифікації [1]. Разом з тим, більшість функціональних класифікацій в сучасних видах спорту включають елементи медичної класифікації і навпаки. Наприклад,

Міжнародна класифікація спортсменів з церебральним паралічем побудована на підставі медичної класифікації рухових порушень і передбачає аналіз збережених рухових можливостей [1]. На нашу думку, такий розподіл є формальним і недоречним. Обидва етапи класифікації є частинами одного процесу – класифікації з виду спорту. Результати кожного з етапів класифікації доповнюють один одного. Крім того, доцільне співставлення результатів двох етапів класифікації і визначення на цій основі рівня об'єктивності проходження спортсменом даної процедури. Кожна класифікація з виду спорту повинна включати стадію проходження специфічних тестів. Вибір специфічних тестів безпосередньо залежить від особливостей виду спорту і включає виконання певних елементів структури змагальної діяльності. В деяких видах спорту стадія функціональної класифікації і специфічних тестів тісно переплітаються і складають одне ціле. Так наприклад, у баскетболі на візках класифікаційна система базується на специфічних тестах, які визначають функціональні можливості спортсменів. У велоспорті в структуру функціональної класифікації входять визначення м'язової сили в обох ногах і визначення рухомості в колінних суглобах, а специфічним тестом для даного виду спорту є педалювання.

В нормативних документах Міжнародного паралімпійського комітету зазначені принципи функціональних класифікацій, які є частиною технічних правил змагань:

1. Розподіл на функціональні класи та класифікаційні норми є спортивними правилами. Прийняті спортивною Асамблеєю поправки до класифікаційних норм застосовуються як технічні правила.
2. Розподіл на функціональні класи у кожному виді спорту визначається класифікаційною системою, що базується на функціональних спроможностях атлетів до виконання основних завдань у спортивній діяльності. Функціональні спроможності спортсменів враховуються незалежно від рівня їх умінь або тренуваності.
3. Номер класу у видах спорту визначається відповідно до специфічних вимог та можливих функціональних спроможностей атлетів.
4. Номер класу спортсменів підлягає постійному перегляду, з огляду на можливі функціональні зміни.
5. Класифікаційні норми є правилами для технічного персоналу, залученому до акредитації та визначення функціональних спроможностей спортсменів.
6. Класифікаційні норми повинні відповідати кодексу етики Міжнародного Паралімпійського Комітету [1].

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про наявність різних підходів до визначення принципів, що регламентують процес класифікації. Так, наприклад, Євсєєв С.П. виділяє наступні принципи класифікації:

- Принцип **забезпечення спортсменам рівних можливостей у досягненні спортивного результату**, який передбачає максимально можливе зрівняння шансів спортсменів на перемогу в межах стартової групи, тобто формування стартової групи повинно ґрунтуватися на рівних функціональних можливостях.
- Принцип **максимального залучення**. Класифікація повинна охоплювати максимальну кількість спортсменів з різними видами патології і ступенями її важкості [6].

Класифікаційна система безпосередньо залежить від особливостей виду спорту, але для раціоналізації і об'єктивізації необхідно визначити основні принципи, на яких повинні ґрунтуватися процедура класифікації з виду спорту:

- Принцип **порівняння**. Процедура класифікації повинна завжди мати порівняльний характер, що передбачає порівняння результатів, отриманих під час класифікації з результатами здорової людини. Оцінювання результатів спортсмена відбувається на основі цього порівняння. Крім того, процедура класифікації має забезпечити можливість порівняння результатів одного спортсмена в різних спробах та порівняння результатів різних спортсменів між собою. Класифікаційні випробування повинні носити характер повторювальності.
- Принцип **доступності**. Цей принцип передбачає використання таких методів і засобів оцінювання функціональних можливостей, які забезпечують оптимальну доступність техніки класифікаційних випробувань для всіх спортсменів. Крім того, принцип доступності передбачає максимальну доступність, зручність та доцільну простоту класифікаційних випробувань персоналу.
- Принцип **інформативності**. При виборі засобів і методів класифікації слід орієнтуватися на інформативність і простоту. Проведення класифікації не повинно вимагати масивної, складної апаратури і великих часових затрат.
- Принцип **специфічності** – відповідність класифікаційних випробувань факторам результативності змагальної діяльності в тому чи іншому виді спорту.
- Принцип **об'єктивності**. Засоби і методи класифікації повинні об'єктивно відображати функціональні можливості спортсменів незалежно від рівня тренуваності. Цей принцип також включає об'єктивне ставлення класифікаторів і спортсменів до процедури.

Висновки:

При аналізі класифікаційних систем в паралімпійському спорті було встановлено, що функціональна і медична класифікація є етапами розвитку класифікаційної системи паралімпійському спорті. Сучасні класифікаційні системи в різних видах спорту включають елементи як медичної, так і функціональної

класифікації. Тому, чіткий розподіл на два види класифікації є формальним. В результаті дослідження були визначені основні принципи класифікації: принцип порівняння, принцип доступності, принцип специфічності, принцип об'єктивності, принцип максимального залучення і принцип забезпечення спортсменам рівних можливостей у досягненні спортивного результату.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою та обґрунтуванням критеріїв класифікації в паралімпійському пауеліфтингу.

Література:

1. Бріскін Ю.А. Спорт інвалідів у міжнародному олімпійському русі.- Л.: "Край", 2006.-346с., іл.
2. Бріскін Ю.А., Передерій А.В. Класифікаційні стратегії Паралімпійського спорту // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними / За ред. Бріскіна Ю., Линця М., Боляха Е., Мічасевича Ю.- Львів: Видавець Тарас Сорока, 2004.-22-29 с.
3. Класифікаційна система спорту інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату. – К.: Українська федерація спорту інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату, 1997. – 28с.
4. Передерій А.В., Борисова О., Бріскін Ю.А. Общая характеристика классификации в спорте инвалидов. // Наука в олимпийском спорте. – 2006. - №1. – С.50-54
5. Передерій А.В., Розторгуй М.С. порівняльний аналіз результативності змагальної діяльності спортсменів різних нозологічних груп в паралімпійському пауеліфтингу/ Молода спортивна наука України: Зб. наук пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л.: Панорама, 2007. – Вип.11. – Т.2. – С.275-280.
6. <http://www.spbniifk.ru/evseev.doc>

Надійшла до редакції 17.12.2007р.